

FERİT EDGÜ'NÜN “ÜÇ DÜŞ/ÜŞ” VE SÂDİK HİDÂYET'İN “ÜÇ DAMLA KAN” ADLI ÖYKÜLERİNİN ANLATIMSAL VE İÇERİKSEL KARŞILAŞTIRMASI*

İrfan POLAT**

ÖZET

Her bilimsel ve sanatsal çalışma, kendinden önce yapılan çalışmaların üzerine inşa edilerek gelişen bir seyir ve yapı içerisindedir. Söz konusu yapı, özellikle sanatsal çalışmaların görsel ve yazılı alanlarında oluşturulmuş olan temeller üzerinden seyreder ve bu seyrediş kimi zaman, iki eser arasındaki paralellikler oluşturur. Bu paralellikler, konu, anlatım tekniği, şahıs kadrosu, zaman ve mekân unsurları arasında gerçekleşebileceği gibi yazar/şair/sanatkarların dünya görüşleri etrafında da şekillenebilir. Nitekim hiçbir eser, kendinden önce yazılmış eserlerden ayrı tutulamayacağı gibi, farklı coğrafyalarda ve farklı dönemlerde yaşamış, farklı birer kültürel ortamdan beslenmiş olan sanatkarların eserleri arasında benzerlik ve ikincil bir metinlerarasılık görülebilir. Bu duruma verilebilecek en önemli örneklerden birisi de Modern İran Öykücülüğü'nün kurucularından sayılan Sâdık Hidâyet ile modern ve post-modern Türk edebiyatının önemli isimlerinden biri olan Ferit Edgü arasındadır. Nitekim, söz konusu iki sanatkarın birçok roman ve hikâyesi bulunmakla beraber, kimi zaman her iki sanatkârda da düşünce seyirlerindeki aynılık itibarıyla aynı sona, aynı yöntemle gitme eğilimi görülebilir.

Bu çalışmanın amacı, Sâdık Hidâyet'in *Üç Damla Kan* ve Ferit Edgü'nün *Üç Düş/üş* öykülerindeki anlatım tekniklerini, konuyu ve konunun inşası için kullanılan unsurları mukayese ederek ve özellikle de söz konusu öykülerdeki post-modern unsurlara değinmek ve “farklı dönemlerde, farklı coğrafyalarda yaşamış sanatkarların aynı düşünce ve ifade tarzına sahip olabilecekleri” tezine katkıda bulunmaktır. Bu durum, aynı kültür düzeyine sahip, aynı dünya görüşünü benimsemiş insanlarda ortaya çıkar.

Anahtar Kelimeler: Karşılaştırmalı Edebiyat, Sâdık Hidâyet, Ferit Edgü, Post-modernizm.

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Arş. Gör. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Türk Halk Bilimi (Folklor), El-mek: g.irfanpolat@gmail.com

COMPARING ÜÇ DÜŞ/ÜŞ BY FERİT EDGÜ AND ÜÇ DAMLA KAN BY SÂDİK HİDÂYET WITH THE ASPECTS OF CONTENT AND VERBALISM

STRUCTURED ABSTRACT

Idea is a work for artists who want to know himself/herself with the help of literature. Thus, literature becomes a way for artists to express themselves. Especially authors as artists who don't write just an author but also as a thinker, an individual who effects and is effected by life. This situation shows that writing as a reflection of ideas and as an expressionist action helps author to understand himself, people around and the world surrounds him/her.

Modernism and postmodernism as ways of understanding and abilities to interpret the world and author him/herself are uncompleted processes. Thus, these two are always related to each other with the aspect of completing each other. Especially postmodernism which means "beyond" for reality, mind, interpretation and individual to pass a whole new dimension.

Protagonist-based examines in literature are done like; in classical-term respectively with nature, human and God, in modern-term respectively with society, himself/herself and Godlessness and in postmodern-term respectively with technology, reality and author. These also show the structure of human mind in mentioned-terms. Because what an individual thinks shows what an individual has in himself/herself.

Sâdık Hidâyet who is from Iran and killed himself coal gas when he was 48 years old is one of the most important authors in Iran. He is known as founder of the modern story-writing in Iran. Especially in his stories depression and nausea of individual can be seen clearly. As its known this is the most specific characteristic of postmodern literature. Because depression and nausea of individual transforms to a strangeness for the world first. This strangeness diffuses protagonist's daily life and at least to him/herself. Loneliness which is used in modern literature most is transformed to loneliness not just in public but to a loneliness of individual who is divided in him/herself. With the loneliness mentioned conflict with the world or people around becomes more complicated with the conflict of reality. As it is seen in works of Sâdık Hidâyet, these mentioned facts aren't used just as a material for literature but also a lifestyle for author himself.

Ferit Edgü, who is one of the most important authors in Turkey, born in İstanbul in 1936 also wrote by using postmodernism as a method in his works. Comparing to Sâdık Hidâyet it's obvious that Ferit Edgü hasn't had such a life and even if he did it clearly can be seen that Ferit Edgü didn't reflected his depression and nausea as much as Sâdık Hidâyet did. Because in the works of Sâdık Hidâyet, suicide, depression and nausea, deadlock and deadend of individual can be seen obviously.

In "Üç Damla Kan" story of Mirza Ahmet is told. It's hard to call it as "story" because the whole story complex, difficult to solve and nested. In "Üç Damla Kan" it is obviously seen that protagonist, space, time and even being/existence of other protagonists of story are tentative, uncertain and slippery. Actually in this story Ahmet Mirza

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015*

isn't in the centre but also there are unknown and just repeated humans/animals in the story. It can be said that every protagonist in this story is in the centre because nearly all of them live the same things with the same unnamed characters. This also shows world view of Sâdık Hidâyet; different individual, same people, same things and same endings.

"Üç Düş/üş" by Ferit Edgü tells story of author. Especially conflict with author in postmodern-term is the main theme of the story with one simple difference: in his/her sleep author sees three dreams. In these dreams he became a dog, a hunter and the hunt and fateful of the story is when author wakes up he does as a hunt, a hunter and a dog but not as himself/herself. Strangeness of author with dream which comes from his/her own brain can be the best example for conflict with reality.

Using same method and postmodernism as a way to show nausea and depression of individual, Ferit Edgü and Sâdık Hidâyet have the same way of thinking. Considering mentioned topics in mentioned stories it can be said that this comes from fragile and sensitive structure of artisan spirit. Both of stories tentative, uncertain and slippery space, time and characters are used. Literature as a way to express author's/poet's feelings and ideas is especially takes an important place in works of Sâdık Hidâyet. Before his suicide, from his first work to last one suicide is used as a fact.

As a result Ferit Edgü and Sâdık Hidâyet even being from different countries and times have the same way of thinking and writing.

Key Words: Postmodernism, Modernism, Sâdık Hidâyet, Ferit Edgü, Reality.

1. Giriş

İnsanın varlığı veya içsel ya da toplumsal çatışmaları üzerinden sosyal, kültürel, siyasi, ekonomik ve tarihi durumları yansıtmaya çalışmak elbette romandan çok öncelere hatta sanatın doğuşuna kadar götürülebilecek kapsamlı bir konudur (Demir, 2013, p. 607-616). Edebî çatışmanın ve edebiyattaki genel çatışmanın karakter bazlı incelemesi modern ve post-modern teorilerin ışığında şu biçimde yapılır: Klasik dönemde edebî karakter sırasıyla, doğayla, insanla ve Tanrıyla; modern dönemde sırasıyla, toplumla, kendisiyle ve Tanrısızlıkla; post-modern dönemde ise sırasıyla, teknoloji, gerçeklik ve yazarla. Edebî karakter bazlı bu incelemede önemli olan nokta, insanın son iki dönemde yani modern ve post-modern dönemde kendisi ve gerçeklikle olan savaşıdır. Nitekim bu savaş, edebî eserin karakter/kahramanının yaşamış olduğu bir mücadele olmakla birlikte, aynı zamanda da gerçek dünyadaki bireyin de içine düştüğü bir durumdur.

İnsanlık tarihinde ortaya atılan teorilerin, insanlığın zihinsel gelişimine ve zihninin düşünme potansiyeline paralel bir şekilde ilerlediği hesaba katıldığı taktirde, birey ve bireye sunulan teoriler arasında bir bağlantı olduğu görülebilir. Nitekim son dönem ortaya atılan, modern ve post-modern düşünce de temelleri göz önüne alındığı taktirde, bu, gerçekliğe doğru kayan bir mücadele şeklinde algılanabilir:

"Postmodernizm sözcüğü genellikle çağdaş kültürün bir biçimine göndermede bulunur; buna karşılık postmodernlik terimi özgül bir tarihsel dönemi çağrıştırır. Postmodernlik klasik hakikat, akıl, kimlik e nesnellik nosyonlarından, evrensel ilerleme ya da kurtuluş fikrinden bilimsel açıklamanın başvurabileceği tekil çerçeveler, büyük anlatılar ya da nihai zeminlerden kuşku duyan bir düşünce tarzıdır." (Eadleton, 2011, s. 9).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Postmodernizm ve modernizm birbirlerine kaynak ve birbirlerinden gayri olmamak noktasında her ne kadar içiçe görölse de birbirlerinden zıt ve birbirini eleştiren temeller üzerine inşa edilmiştir. Ancak buna karşı çıkan görüşler de yok değildir. Nitekim Jürgen Habermas, modernizmi “tamamlanmamış bir proje olarak” nitelendirerek, postmodernizmi ise bu projenin devamı olarak nitelendirir. Bununla beraber, kavramsal olarak, postmodernizm ve modernizmin birbiriyle içiçe fakat bir o kadar dışsal birer akım olduklarını belirtmekle beraber, postmodernite ve postmodernizm, modernite ve modernizm kavramlarının ayrımsallığına da değinmek gerekir. Nitekim postmodernizm ve modernizm bir düşünce biçimi, postmodernite ve modernite ise birer akım ve yaşam tarzıdır.

Postmodern anlatınının en önemli özellikleri belirsizlik, soyutluk, zamanın, mekânın, kişilerin ve olayların kayganlığı, somutluğu ve rüya hâlindeki gibi belirli belirsiz ortaya çıkış ve kayboluşlarıdır: “*Baştan sona kadar müphemliklerle dolu, muğlak, sınırları belirlenmemiş, dağınık, başe ve sonu belli olmayan bir düzlem... Belki biraz da bu yüzden, postmodernistler, yazdıkları şeyi adlandırmaktan hararetle kaçınarak, yazdıklarına roman, öykü, deneme, şiir gibi herhangi bir türsel adlandırma yerine, ‘anlatı’ tâbirini kullanmayı yeğ tutarlar.*” (Emre, 2006, s.89). Şüphesiz bunun en önemli nedenlerinden birisi, köşeli olan modernizme nazaran postmodernizmin herhangi bir sınırının ve sınırlanmasınun bulunmayışındır. Bahsedildiği üzere postmodernizm, herhangi bir kesin yargıdan uzak, dünyayı, eşyayı, bireyi, uzamı ve zamanı kesin ve mutlak bir bakış açısından algılamayı reddeder. *Türk edebiyatında ise postmodernizm, Batı’dakinden daha farklı bir gelişim çizgisi sergiler. Batıda modern sonrasını ifade eden postmodernizm kavramı, Türk edebiyatında modern olanla bir arada görülür.* (Baş, 2013, p. 390-407).

2. Sâdık Hidâyet

1903 yılında Tahran’da soylu bir ailede dünyaya gelen Sâdık Hidâyet, kendisi gibi İran Edebiyatı’nın modern öykücülüğünün kurucularından olan Bozorg Alevî’nin ifadesiyle “*bugünkü İran’ın en büyük yazarı*”dır. “*9 Nisan 1951’de Paris’de canına kıyarken, çok dar bir tanıdıklar çevresinde biliniyor, beğeniliyordu. Avrupa onun eserlerini güne daha dikkatle izlerken, Londra ve Moskova onun küçük hikayelerini yayınlarken de kendi yurdunun dişli ama tapon yazarları, Hidâyet’in eserlerini reddetmekte, hatta gençliği coşturan popüler dilini alaya almaktaydılar.*” (Hidâyet, 2008, s.86-87). Farklı alanlarda farklı çalışmaları olan, Sâdık Hidâyet, ilk öykülerini Paris’te kaleme alır.

“*Başbakan olan eniştesinin, Müslüman bir yobaz tarafından 7 Mart 1951’de katledilişi, kendi canına da kıyması için, bardağı taşıran son damla oldu. Paris’te günlerce, havagazlı bir apartman aradı. Championnet caddesinde buldu aradığını; 9 Nisan 1951 günü dairesine kapandı ve bütün delikleri tıkadıktan sonra gaz musluğunu açtı. Ertesi gün ziyaretine gelen bir dostu, onu mutfakta yerde yatar buldu. Tertemiz giyinmiş, güzelce tıraş olmuştu ve cebinde parası vardı. Yakılmış müsveddelerinin kalıntıları, yanı başında, yerdeydi.*” (Hidâyet, 2008, s.89). İran edebiyatında modern öykücülüğünün öncülerinden olan Hidâyet, halkın günlük konuşma biçimlerini öykülerine sindirmiş ve kendinden sonraki kuşak üzerinde etkili olmuştur. En önemli eseri olan ‘*Kör Baykuş*’ isimli romanında Kafkavari bir karamsarlığın etkileri görülmektedir. Camus’nun ‘*absürt*’ünün de etkisiyle varlığın saçmalığına inanmış, bunu çeşitli eserlerinde konu edinmişti.” (Yücel, 2007, s. 167).

3. Ferit Edgü

19. yüzyıl Bektaşî şairlerinden Mehmet Sırrî’nin torunu olan Ferit Edgü 1936 İstanbul doğumludur. Tam adı İsmail Ferit Edgü olmakla beraber, “*çocukluk yılları, dünyada ve Türkiye’de yaşanan siyasal, sosyal ve ekonomik şartların olumsuzluğunda geçer.*” (Deveci, 2005, s. 19). Bunun yanında “*sanat alanının merkezi durumunda olan bir kentte / İstanbul’da yaşamının verdiği*

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

kolaylıklarla çok erken yaşlarda yazmaya başlayan Ferit Edgü, sanat çevrelerine de böylece girer. Atilla İlhan, Salah Bırsel, Melih Cevdet ve daha sonraları ilk yazılarını yorumlayacak olan Vedat Günyol ile lise öğrencilik yıllarında tanışır." (Deveci, 2005, s. 21). 1958'de Almanya'ya, o yılın sonuna doğru da Paris'e seramik öğrenimi görmek için gider. Sanat tarihi ve felsefe dersleri aldıktan sonra, 1959'da *Kaçınlar*, 1962'de *Bozgun*'u yayımlar. Türkiye'ye döndükten sonra 1964'te Hakkâri'de yedek subay öğretmen olarak görev yapar ve *O/Hakkâri'de Bir Mevsim* adlı romanını kaleme alır.

Bireysel kimliği dışında Edgü, eserlerinde *okuruna uzak mesafeden yaklaşan bir yazar değildir.*" (Yiğit, 2007, s. 27). Edgü'nün roman ve öykülerinde baskın olarak kullanılan yöntem sorgulama, arayışlar ve belirsizliklerdir. Postmodern tarzın etkisiyle silikleşen, belirsizleşen zaman, mekân ve kişilere ek olarak, değişen, aniden değişen, başkalaşan fiziksel ve ruhsal özelliklere rastlanır:

"Üstüne (Aysel'in) vardım. Entarisinin düğmelerini çözdüm.Orası açılır açılmaz da donakaldım. Hiçbir kadınlığı yoktu Tom. Şaşırdım. Orasında bir havana vardı. Senin içtiklerinden. Ama daha büyük. Dikilmiş, öylece, sanki bir iks gibi duruyordu." (Edgü, 1996, s. 25).

4. Üç Damla Kan ve Üç Düş/üş

Şüphesiz birer geçiş süreci olarak modernite ve postmodernite ve birer düşünce ve algılama biçimi olarak modernizm ve postmodernizm, sanatçı kimlik tarafından daha erken fark edilerek, topluma sirayet etmeden önce sanatçının kendi zihin dünyasında yer kaplar. Postmodernizmin bilinen kullanımı ilk kez 1934 tarihine rastlansa da, her düşünce, yaşam tarzı ve akım, teoriye dökülmeden ve sistematize edilmeden önce bireyin zihin dünyasını işgal etmiş olabilir. Nitekim 1950'lerde sanat, mimarlık, politika, eğitim ve toplumda kullanılmaya başlamasına rağmen, Sâdık Hidâyet'in 1932'de yayımlanan "Üç Damla Kan" ve 1937'de yayımlanan "Kör Baykuş" adlı eserlerinde postmodern unsurlara ve düşünce biçimine rastlamak mümkündür. Bu nedenle denilebilir ki, sistematize edilmiş akımlar, düşünce tarzları ya da bilimsel olgular çok daha önce herhangi bir ad verilmeden yahut sistematığe dökülmeden, bireyin günlük yaşamda, sanatında yahut düşünce tarzında kullandığı bir yöntem olarak karşımıza çıkabilir. Söz konusu eserin yazıldığı dönemde de postmodernizm akımı teorik olarak sistematize edilmiş olmadığı için, "Kör Baykuş" veya "Üç Damla Kan" gibi, postmodern unsurları barındıran eserlere 'postmodern roman' demek yerine, 'postmodern unsurları barındıran, postmodern öncesi roman' ifadesi daha uygundur.

Sâdık Hidâyet'in "*Se Katre hûn*" adıyla ilk kez 1932'de yayımlanan "Üç Damla Kan" adlı öykü kitabı, Hidâyet'in erken dönem intihar düşüncelerini içeren, git geller ve ayrımsama yeteneğinden uzaklaşan ve üstelik uzaklaştıkça intiharı bir çözüm olarak gören bireylerin sade ve problemlili hayatlarını var oluş sorunsalı merkezli olarak ele alır. Kitapta toplam 11 öykü bulunmakla beraber, öykülerin hepsi sıradan insanların, sıradanın tam tersi cinnetlerini, tıpkı *Alacakaranlık* adlı kitabının ilk öyküsü olan "S.G.L.L."deki gibi, kendi gözlerini çıkaran, düstopik bir gelecekte, umutsuzlukla kendilerini paramparça eden, suskunluklarının ve arayışlarının ardından öz-yıkıma doğru giden bireyin dramını *Kör Baykuş* ve *Üç Damla Kan* adlı eserlerinde de anlatır.

Benzer bir şekilde Ferit Edgü'de Türkiye'de geç dönemde izleri görülen postmodern edebiyatın unsurlar ve kurgu bağlamlarında nadide örneklerine sahip bir yazar olarak karşımıza çıkar. Bu nedenle söz konusu bakış açılarına, algılama ve yorumlama perspektiflerine sahip olan, belirsizliği ve rüyayı anımsatan kurgularını eserlerinin merkezine yerleştiren Sâdık Hidâyet ile Ferit Edgü'yü söz konusu bağlamlarda kıyaslamak uygun görülmüştür.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Bahsedildiği üzere ilk baskısını 1932’de yapan *Üç Damla Kan* adlı eserin ilk öyküsü olan yine aynı isimle *Üç Damla Kan*, genel hatlarıyla gerçeklikle olan mücadeleye, kediler, dissosiyatif bozukluk, benlik parçalanması ve öz-yıkım (fiziksel olarak zarar verme), tekrar eden imgeler yoluyla yoğun bir takıntı hâli üzerine inşa edilmiştir. Benzer bir biçimde Ferit Edgü’nün *Çılgılık* adlı öykü derlemesinin ilk öyküsü olan *Üç Düş/üş* adlı öykü de gerçeklik ve düşün içiçeliği, yapan, yapılan ve tanık olan, kahraman ve yazar arasındaki ortamın soyutlanıp karmaşıklaştığı bir algı üzerine kurulmuştur. Nitekim söz konusu iki öyküde de, yazar, kahraman, olaylar ve olayların gelişim seyri belirsizlik ve soyutlukla kaplanmıştır. Her iki öykünün girişi de zaman, mekân veya karakter bazında bir ön bilgi vermeksizin, tıpkı iki öykünün kurgusu ve kahramanları arasındaki geçişlerde olduğu gibi ânî ve kesindir. Üstelik başlangıç cümleleri, kahraman-yazar müphemliğini daha da artırmaktadır:

“*Dün odamı ayırdılar. Acaba müdür muavininin vaat ettiği gibi şimdi tam tedavi oldum mu ve haftaya özgür olacak mıyım?*” (Hidayet, 2013, s.9)

“*Bir kuşum. Uçuyorum. Boşlukta süzülmekten duyduğum mutluluktan soluğum tıkanacak gibi.*” (Edgü, 2002, s.9)

Üç Damla Kan’da anlatılan, tımarhanede yatan bir hastanın (Mirza Ahmet Han) öyküsüdür. Öyküden anlaşılacağı üzere hasta, dissosiyatif kişilik bozukluğuna sahiptir.¹ Sâdık Hidâyet’in genel olarak gerçeklik algısının kırılmasını bir unsur olarak kullandığı eserlerinde rastlanabileceği gibi söz konusu eserde rastlanan ve yarım bırakılan unsurlardan en önemlisi zaman mefhumudur. Nitekim dissosiyatif kişilik bozukluğu (DKB)’na sahip kahraman, öyküdeki diğer kahramanlar arasında geçiş yapar. Onların kendi hayatlarını kendi hayatı farz eder, hatta tımarhanede hastaları görmek için gelen ziyaretçilerden bir kaçının kendisi için geldiğini farz eder:

“*Dün bahçede yürürken Abbas bu şiiri okuyordu. Bir kadın bir erkek ve genç bir kız onu görmeye geldiler. Bu beşinci gelişleri. Onları görmüştüm, tanıyordum. Genç kız bir demek çiçek getirmişti. Bana gülüyordu. Besbelli beni seviyordu. Aslında benim için gelmişti.*” (Hidayet, 2013, s.12)

Yine söz konusu öyküde Abbas’ın okuduğu şiirlerden birisi, kahraman/yazar? tarafından öykünün (yalnızca anlatımsal olarak) sonunda tekrar okunur:

“*Ne yazık ki yine akşam oldu.
Bütün dünya karardı.
Bütün insanlar huzura kavuştu.
Bir benim ıstırap ve gamım arttı.*”

*Dünyanın mizacında mutluluk olmaz.
Ölümden başka gam ilacı bulunmaz.
Ama çam ağacının altında, köşede
Yere damlamıştır üç damla kan.*” (Hidayet, 2013, s.17)

Sâdık Hidâyet’in eserlerinde, hayvanların oldukça belirgin ve önemli bir yeri vardır: *Üç Damla Kan* adlı öyküsü tamamiyle belirsizlik içinde anlatılmış, aşığı ile beraberken romanın esas kişisi olarak gösterilen Mirza Ahmet Han’ın yakın arkadaşı Siyavuş’un Nazi adlı kedisidir. Nazi’nin çiftleşme döneminde beraber olduğu kedinin, Siyavuş tarafından vurulması, Siyavuş’un ağzından Mirza Ahmet Han’a anlatıldığında belirgin hâle gelir. Öykünün en önemli noktası da

¹ Dissosiyatif bozukluklar gündelik uygulamada sanıldığı aksine, sadece belleği değil, bilinç ya da kimliği de etkileyebilir. DKB’nun temel özelliği kendilik algısını etkilemesidir. DKB’nda asıl olan davranışın anımsanmamasından çok kişinin bu davranışı kendisinin değil, bir başkasının davranışı olarak algılamasıdır. Vedat Şar, Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu: Tanı ve Nozolojik Sorunlar, *Klinik Psikiyatri*, 1998;1, s. 14.

budur: Siyavuş geceleri aşığıyla sabaha kadar miyavlayan ve sesten sahibini uyutmayan Nazi ve onun sevgilisinin bulunduğu ağaçlığa doğru ateş eder. Nazi'nin sevgilisi/aşığı bahçede duvarın dibine düşüp ölür. Ertesi gün Siyavuş, ateş ettiği yere gittiğinde yerde üç damla kan görür. Hikâyenin devamında sürekli ağaçlıklar ardında parıldayan bir kedi gözü imgesinden bahsedilmekle birlikte, üç damla kan tekrarının, alegorisinin kullanımına öykünün başında da rastlanır. Bu durum, Hidâyet'in öyküyü, kronolojik olarak yazmadığı, zamansal bir belirtme ya da betimlemeye gerek duymayarak, zamanı soyut olarak vermesinden kaynaklanıyor olabilir. Son olarak da, bahsi geçen üç damla kan imgesinin, Mirza Ahmet Han'a, Siyavuş tarafından anlatılması, hikâyenin sondan başa doğru seyreden bir zamansal kurgusunun olduğu söylenebilir. Ancak bu durum şöyle bir sorunsalı ortaya çıkarır: Hikâyenin bitiminde, daha önce bahsedilen Abbas'ın okuduğu şiir, Mirza Ahmet Han tarafından saz eşliğinde söylenir ve hikâyede Mirza Ahmet Han'ın beraber olduğu, nişanlısı olduğunu söylediği Ruhsâre ile Siyavuş el ele tutuşarak giderler. Öykü, farklı okumalarla tekrar gözden geçirildiğinde ise, Mirza Ahmet Han'ın aynı olayları farklı mekânlarda yaşadığı ortaya çıkar. Öykünün ilk sayfalarında sürekli olarak suçlanan ve suçlamalara dayanak tutulabilecek herhangi bir ifade belirtilmeyen müdür muavinin, yerde üç damla kan arayışı, tekrar edilen kafes ve bırakılmışlık hissi, sembolik olarak düzene ve sevgiye getirilen bir eleştiri olarak algılanabilir. Nitekim öyküde, Mirza Ahmet Han, Abbas, Mirza Ahmet Han'ın yemekleri tattırdığı ve sonra kendisinin yediği Muhammed Ali, birer kurban görevi görür. Müdür muavinin suçlanmasına bariz bir neden sunulmaması, aslında nedenin bariz olduğu anlamına gelebileceği gibi, içsel boyutta yazarın kendi iç-yıkımına sebebiyet vermesi anlamına da gelebilir. Nitekim:

"Bunların hepsi bizim müdür muavininin başının altından çıkıyor. Bütün delilerin ellerini arkadan bağlatıp, o koca kafası ve esrarkeşe benzeyen küük gözleriyle sürekli bahçenin köşesinde, köşkün dibindeki ağacın altında dolaşiyor. Kimi zaman eğiliğ ağacın dibine bakıyor. Onu gören de "Ne zararsız bir insan! Biçare, bir bölük delinin arasına düşmüş!" der. Ama ben onu tanıyorum. Biliyorum, orada ağacın altında yere üç damla kan damlamış. Penceresinin önüne bir kafes asılmış. Kafes bomboş. Nasıl olmuşsa, kedi onun kanaryasını kapmış. Fakat o, kediler kafese girsin de öldürsün diye kafesi koymuş.

Dün kırçıl bir kediyi izledi. Hayvan pencerenin önündeki çama ağacına turmanır turmanmaz kapıdaki nöbetçiye hayvanı vurmasını söyledi. Bu üç damla kan kediyeye aittir. Fakat kendisine sorulduğunda "Alacabaykuşundur" diyor." (Hidayet, 2013, s.11)

Bahsedildiği üzere, Hidâyet'te hayvanların birer unsur yahut kahraman olarak kullanılması önemli bir yere sahiptir: *Hidâyetname*'de *Bir Eşeğin Ölüm Vakti Diliyle Söyledikleri* (Hidayet, 2011, s.25-27), *Aylak Köpek* adlı kitabındaki *Aylak Köpek* adlı öyküsü, *Kör Baykuş*'ta tekrarlanan ve üzerinde durulan baykuş imgesi, *Alacakaranlık*'ın ilk öyküsü olan *S.G.L.L.*'de yılan motifi göze çarpar. Özellikle baykuş ve köpek imgelerinin sık sık tekrarlandığı görülür. Köpek, bilindiği üzere sadakati simgeler ve *Aylak Köpek*'te de köpek bu yönüyle anlatılarak, insana göre daha üstün bir konuma getirilmiştir. Baykuş ise, köpeğe göre daha fazla kullanılır ve yerleşmiş bir anlamı yoktur. Bu konuda, da Vinci'nin *Yazılar, Masallar, Kehanetler, Nükteler ve Diğerleri* adlı eserindeki baykuş tasviri ve özellikleri içeriksel olarak Hidâyetle benzerlik göstermektedir:

"Baykuş ve Kukumav. Bu kuşlar, onlarla alay edenleri, canlarını alarak cezalandırırlar; doğa, beslenmeleri için böyle bir düzen öngörmüş." (Vinci, 2010, s.97)

Öte yandan Ferit Edgü'nün ilk olarak 1982 yılında yayınladığı *Çılgık* adlı öykü kitabının ilk hikâyesi olan *Üç Düş/Üş*, ağırlıklı olarak benlik parçalanmasını, var oluşsal farklılığı ve önceliği temel alır. Nitekim söz konusu öyküde, yazar bir rüyâ âleminde. Rüyada, kuş, avcı ve köpek av olayı etrafında birleşmiş ve yazar da tam üçünün arasında bir düşüş yaşamaktadır. Üç rüya görülür:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

İlkinde yazar kuş, ikincisinde avcı, üçüncüsünde ise köpektir. Dolayısıyla rüya hâlinin bitmesi durumunda yazar, yine yazar olarak uyanabilmelidir. Oysa öykünün

“Uyanıyorum.

Bir avcı

bir kuş

bir köpek olarak

ve –“

ifadeleriyle bitmesi ve dolayısıyla yazarın da öykünün bir kahramanı hâline gelmesi, öykünün ve tam da rüyanın bitmesiyle kendi olarak uyanışının sekteye uğraması hayli şaşırtıcıdır. Postmodern teoride kahramanın yazarla çatışma hâlinde olması meseli altüst edilerek, yazar kahraman hâline dönüştükten sonra kendi benliğinden gayri olması da bir postmodern öğedir. *Modern metinlerdeki özne, postmodern metinlerde, önemini kaybetmiş, onun yerini söylem almıştır.* (Özot, 2012, p. 2276- 2286).

Modernizm yapısı itibariyle tek ve mutlak gerçekliklerle üzerine inşa edilmiş bir dünya sunmasının, postmodernizmde eleştirilmesi gibi, Edgü’de de bir olay, olaya dahil olanların ve dahil olmakla kalmayıp olayın ana kişileri ve farklı etki-tepkimelerine uğrayan kişilerin gözünden, farklı gerçeklik algılarıyla anlatılmıştır. Sâdık Hidâyet’te dissosyatif kişilik bozukluğunun, Ferit Edgü’de rüya âleminde bir başka biçimde kullanılması anlatımsal olarak benzerdir.

Hidâyet’de bahsedildiği üzere, tımarhanede yatan Mirza Ahmet Han’ın kendini kurban ve mazlum olarak görmesi, Edgü’deki kuş ve kuşun düşüncelerini, vurulduğu andan sonraki kurban ve mazlum durumu, Hidâyet’teki müdür muavini ve onun gözleyen, mahkum kılan davranışları, Edgü’de ise avcının kuşu vurması, Hidâyet’te Siyavuş ve Siyavuş’un Ruhsâre ile birlikte oluşuyla kurban ve mazlumun yıkımına yardımcı oluşuyla, Edgü’de köpeğin avcıya itaat etmesi oldukça benzerdir. Bir başka husus ise, Hidâyet’te Siyavuş’un kediyi öldürmesiyle, Edgü’de avcının kuşu vurması arasındadır. Bunun yanında önemli bir diğer benzerlik, Siyavuş’un öykünün başından beri masum bir zemine oturtularak anlatılması, öykünün sonunda ise Mirza Ahmet Han’ın nişanlısıyla gitmesi, Edgü’de ise köpeğin ilk başta ava ve avcıya yardım ediyor oluşu fakat daha sonra “sonra, havlamaktan da usanıyorum. Avdan da, avcıdan da öteye, belki hiçbir yere doğru koşmaya başlıyorum.” ifadelerini kullanarak avdan çıkması, Hidâyet’in Siyavuş’u öykünün başında dost kimliğine büründürmesi ve daha sonra ihanet eylemiyle bu kimliği yıkması, Edgü’de ise ilk başta köpeğin avcının, öldürenin yanında yer alıp, tepkisel olarak ona negatif bir imge kazandırdıktan sonra avı yarıda bırakıp gitmesi arasında diyalektik bir bağlantı söz konusudur.

Sâdık Hidâyet’in *Üç Damla Kan* ve Ferit Edgü’nün *Üç Düşüş* adlı öyküleri, içeriksel ve anlatımsal olarak birbirlerine benzer olmaları hasebiyle yapı söküm tekniğini kullanarak birbirlerinin kahramanlarını değiştirerek yeniden yazılabilirler. Nihayetinde aralarında yalnızca, kimlik karmaşasının dayandığı nokta farklıdır: Hidâyet’te bu, psikolojik bir süreçken, Edgü’de rüya temelli olarak karşımıza çıkar. Dolayısıyla her iki öykünün yapı sökümsele olarak yeniden inşa edilmesi şu şekilde anlatılabilir:

<i>Üç Damla Kan</i>	<i>Üç Düşüş</i>
Mirza Ahmet Han	Yazar
Mirza Ahmet Han Nazi Abbas Nazi’nin Sevgilisi	Kuş
Müdür Muavini	Avcı
Siyavuş	Köpek
Ruhsâre	Silah
Kopma Noktası ve Üç Damla Kan’ın	Kuşun Vurulması

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

Ortaya Çıkması	
Tımarhane	Orman

Yukarıdaki tabloda, söz konusu iki öyküde kimin kimi temsil ettiği ifade edilmiştir. Özellikle *Üç Düş/üş*'deki kuş'un yerini, *Üç Damla Kan*'da birden fazla kişinin doldurması, bu kişilerin aynı zamanda tek bir kişi olabileceği anlamına da gelmektedir. Çünkü, *Üç Damla Kan*'da Mirza Ahmet Han, aslında Abbas olabilir, ki kendini Abbas zannetmektedir. Âşığı, Siyavuş'un uykusu için elinden alınan Nazi ise, Mirza Ahmet Han'a öykünün sonunda Siyavuş'un Ruhsâre'yi alıp gitmesi yönüyle benzemekte, ayrıca Nazi'nin vurulan sevgilisi de, özgürlüğü elinden alınarak tımarhaneye kapatılmış Mirza Ahmet Han'a 'kısıtlanmışlık ve yokluğa doğru geçiş' süreçleri merkezli olarak benzemektedir. Bunun yanında, *Üç Düş/üş*'teki kahramanlar arasında da benzerlik vardır: Yazar, kuşun olduğu rüyayı görürken: "*Kuş olmadığını biliyorsun, diyorum kendi kendime. Uçtuğuna aldanma, bir insansın. Gördüğün bir düş. Düşte insan da uçabilir. Ama bir kuş olarak değil, diye yanıtıyorum kendi kendimi.*" (Edgü, 1996, s. 9) ifadelerini kullanarak bilinçli bir rüya hâlinde olduğunu göstermektedir. Buna göre denilebilir ki, yazar, üç kahramanın hâlini de bilinçli olarak yaşamakta ve bu yönüyle kişiler ve yazar arasında bilinçsel bir bağ bulunmaktadır. Ek olarak, kuş vurulan, avcı vuran ve köpek avcıya yardım eden, daha sonra bırakıp giden olarak, aynı olaya dahil olmaları, etkilenme eşikleri farklı olmalarına rağmen, zincirleme bir bağ ile içiçe olmaları hasebiyle birbirlerine benzemektedir. Çünkü öyküde herkes masumdur: avcı, kuşu vurması yüzünden herhangi bir yagırılma veya negatif bir etki bırakabilecek bir ifadeyle nitelendirilmez.

"*Birkaç parça tüy süzülüyor boşlukta. Kuş, düşer gibi oluyor, sonra yine yükseliyor. Ama eski uçuşu değil bu. Boşlukta süzülüyor. Yerde debelenen kurbanlık bir koyun gibi; ama o havada debeleniyor.*" (Edgü, 1996, s. 11).

Avcının kuşu vurduktan sonraki ifadeleri, kuş vurulduktan sonra avcının izlenimleri, avcının avını yalnızca avlanmak ve doyurmak için avladığı söylenebilir. Nitekim, düşte, yazar kuşun yerine geçmiş ve daha sonra da avcının yerine geçmiş olmasına rağmen, geçişlerde tutulan bir taraf yoktur. Av olayı, nesnel bir biçimde, her üç kişinin de ağzından ve bu üç kişiden herhangi birini negatif veya pozitif göstermeden anlatılır. Öyküde tek eksik olan, yazarın gerçekte kim olduğu ve düşlerin bitiminde kim olarak uyandığıdır; tıpkı Hidâyet'in *Üç Damla Kan*'da Mirza Ahmet Han'ın aslında kim olduğunu belirgin kılmayışı gibi.

5. Sonuç

Farklı dönemlerde ve farklı coğrafyalarda yaşamalarına rağmen Sâdık Hidâyet ve Ferit Edgü, ortak paydada buluşturulabilecek bir düşünce biçimine, algılama ve anlama yetisine sahiptir. Bu, edebiyatın, düşüncenin, fikrî olgunluğun evrensel olduğu ve zamanla sınırlı olamayacağını gösterir. Zira, ele alınan öyküler ışığında Sâdık Hidâyet ve Ferit Edgü, edebî ortamda, dünyayı algılama, anlama ve yorumlama biçimlerinde ortak bir yana sahiptir. Nitekim, Sâdık Hidâyet'in *Üç Damla Kan* adlı öyküsünde, dissosyatif kişilik bozukluğu gösteren Mirza Ahmet Han, kendini, Abbas'a gelen ziyaretçilerin aslında kendine geldiğini ifade ederken, sürekli müdür muavinini suçlarken ve öykünün sonunda ve Edgü'ye göre belki de kronolojik olarak olayların en başında Abbas'ın okuduğu şiiri kendisi okurken, gerçeklikle yoğun bir mücadele hâlinindedir. Benzer bir biçimde, *Üç Düş/üş*'te sırasıyla kuş, avcı ve köpek formları hâlinde olduğu birer rüya gören yazarın, gerçeklik algısının kırılarak, kendi olarak uyandığını öykünün en sonuna ekle(ye)memesi de, Edgü'nün de gerçeklikle yoğun bir mücadele hâlinde olduğu sonucunu doğrular.

Sonuç olarak, postmodernizm ve postmodern düşünce tarzı, denilebilir ki, Hidâyet'te ve Edgü'de bakış açısı ve unsurlar hâlinde kullanılmış, zamandan soyutluk, silik ve belirginliğini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

kaybetmiş kişiler, somut bir yapıya oturtulmamış mekân, postmodern unsurlar hâlinde kullanılmıştır.

KAYNAKLAR

- BAŞ, Selma, “Oyun-Kurmaca İlişkisi Bağlamında Le Romanı/The Novel “Le” In Play-Fiction Relationship Context”, *TURKISH STUDIES*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN:1308-2140 Volume 6/4 Fall 2013, Turkish Studies DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2450>, p. 390-407.
- DEMİR, Fethi, “Postmodern Romanda İnsanın Konumu/Status Of Human In Postmodern Novel”, *TURKISH STUDIES*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN:1308-2140 Volume 8/4 Spring 2013, Turkish Studies DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4681>, p. 607-616.
- DEVECİ, Mutlu, *Varoluş ve Bireyleşme Açısından Ferit Edgü'nün Öykü ve Romanlarında Yapı ve İzlek*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ 2005.
- EAGLETON, Terry, *Postmodernizmin Yanılsamaları*, Çev. Mehmet Küçük, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2011.
- EDGÜ, Ferit, *Çiğlik*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2002.
- , *Av*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996.
- EMRE, İsmet, *Postmodernizm ve Edebiyat*, Anı Yayıncılık, Ankara 2006.
- HİDÂYET, Sâdık, *Üç Damla Kan*, Çev. Mehmet Kanar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2013.
- , *Aylak Köpek*, Çev. Mehmet Kanar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014.
- , *Hidâyetname*, Çev. Mehmet Kanar, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2011.
- , *Kör Baykuş*, Çev. Behçet Necatigil, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2014.
- Leonardo da Vinci, *Yazılar, Masallar, Kehanetler, Nükteler ve Diğerleri*, Çev. Kemal Atakay, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2010.
- ÖZOT, Gamze Somuncuoğlu, “Postmodern Romanda Anlatıcı, Zaman ve Mekân Yapısı/Narrator, Time and Space Structure of Postmodern Novel”, *TURKISH STUDIES*, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, ISSN:1308-2140 Volume 7/3 Summer 2012, Turkish Studies DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3414>, p. 2276-2286.
- SAVAŞIR, İskender, *Modernliğin Vicdanı*, Kanat Kitap, İstanbul 2007.
- ŞAR, Vedat, Dissosyatif Kimlik Bozukluğu: Tanı ve Nozolojik Sorunlar, *Klinik Psikiyatri*, 1998;1.
- YİĞİT, Leyla, *Ferit Edgü'nün Roman ve Öykülerinde Yapı ve Tema*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Van 2007
- YÜCEL, Müslüm, *Edebiyatta Ölüm ve İntihar*, Agora Kitaplığı, İstanbul 2007.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

POLAT, İ., Ferit Edgü'nün “Üç Düş/Üş” ve Sâdık Hidâyet'in “Üç Damla Kan” Adlı Öykülerinin Anlatımsal ve İçeriksel Karşılaştırması, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/4 Winter 2015, p. 781-790, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7704>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/3 Winter 2015

